

HESSE REVIVAL

● Alfred Krans

De Duitse schrijver Hermann Hesse, die in 1946 de Nobelprijs voor literatuur won, heeft een aantal merkwaardige ijkpunten in zijn leven en schrijversloopbaan gehad. Als jongen uit een zeer piëtistisch milieu was hij voorbestemd om, net als zijn vader, missionaris te worden. Hij zat op het beroemde seminarie in Maulbronn, had daartoe met succes het zware Landesexamen gedaan, maar kon toch zijn draai niet vinden. Als gekwelde puber liep hij midden in de winter weg en bleef 24 uur spoorloos, tot ontzetting van zijn ouders en docenten. De enige, die begreep, wat hier aan de hand was, was grootvader Gundert, die fijntjes glimlachend sprak van een "Geniereisle." Het betekende wel het einde van zijn carrière in Maulbronn, maar het begin van zijn schrijverschap. Het is allemaal na te lezen in zijn autobiografische roman *Unterm Rad*.

Al in 1912 verlaat hij als man van 35 met zijn gezin Duitsland voorgoed en verhuist naar Bern in Zwitserland. Het Pruisische gebrul van keizer Wilhelm, het oorlogszuchtige gedrag van al die generaals, hij moest er niets van hebben en stelde zich helaas zonder succes daartegen te weer. In 1924 liet hij zich tot Zwitser naturaliseren, hetgeen hem in Duitsland bijzonder kwalijk genomen werd. Want Hesse is nooit een Zwitserse schrijver geworden, hij bleef Duitser in hart en nieren en bleef zich tot het eind van zijn leven inzetten voor een Duitsland, zoals hij dat zag. Zonder een keizer, zonder Hitler, zonder het nationaal-socialisme, zonder antisemitisme, zonder het communisme van Stalin. Hij bleef waarschuwen tegen al deze verwerpelijke zaken, maar of het geholpen heeft, nee dus. Het heeft wel een stroom van politiek-filosofische pamfletten, memorandums, brieven, opstellen en essays opgeleverd, die tot op de dag van vandaag zeer leesbaar zijn. En dat is ook een belangrijke reden geweest, waarom hij in 1946 de Nobelprijs kreeg. Op het eerste gezicht een cruciale zaak, een schrijver uit een land, dat zo veel leed over de wereld had gebracht. Maar het was natuurlijk een politiek signaal om de prijs juist aan een Duitser te geven, die zijn hele leven lang had gevochten tegen het radicalisme, zowel van links als van rechts. In het juryrapport stond dan ook: "Voor zijn inspirerend schrijverschap, dat-groeiend in stoutmoedigheid en diepgang-het klassieke humanistische ideaal en een hoge stijlopvatting laat zien."

Na zijn dood in 1962 dreigde hij even in de vergetelheid te raken, maar in de jaren 70 werden veel van zijn romans wereldwijd vertaald, ook in Nederland en werd zijn werk min of meer geannexeerd door de Amerikaanse psycholoog Timothy Leary, de goeroe van de drugscene en the alternative way of life. Er was zelfs een popgroep, die zich noemde naar de roman van Hesse, waarin de psychoanalyse centraal stond: Steppenwolf. In de jaren 80, toen de maatschappij weer naar rechts opschoof en het consumptiegedrag zijn intrede deed, taande de belangstelling voor deze dwarse schrijver weer, maar de laatste jaren is een duidelijke revival van zijn werk merkbaar. In Nederland verschenen vorig jaar vertalingen van diverse bloemlezingen uit zijn werk, maar zijn politieke en filosofische geschriften bleven tot nu toe onaangeroerd, hoewel die toch een zeer belangrijk onderdeel van zijn oeuvre vormen. Om in deze leemte te voorzien, heb ik een bundel opstellen en brieven vertaald, die gezien het steeds toenemende oorlogsgeweld en terrorisme weer zeer actueel zijn geworden. Schoon Schip krijgt de primeur van de voorpublicatie van een drietal korte stukken.

Ontwerp voor een brief aan een communist

I. Vóór het communisme ben ik met mijn *hart*, want altijd heeft de onderdrukte, nooit de onderdrukker mijn genegenheid gehad, bij ieder proces lag mijn sympathie bij de aangeklaagde, nooit bij de rechter. Is dat tegenwoordig nog vanzelfsprekend?

II. Ik geloof ook met mijn *verstand* aan het communisme, d.w.z ik ben er van overtuigd, dat de kapitalistische economie en maatschappelijke orde verouderd en doodziek en de ondergang nabij. Ik doe er niets aan om ze te ondersteunen. Helaas zal in veel landen, ook in Duitsland, de revolutie wel vooraf gegaan worden door een golf van witte terreur.

III. Dat ik desondanks zelf geen actieve communist ben, heeft 3 redenen. De eerste en voor mij doorslaggevende is: ik ben persoonlijk niet in staat tot een partij toe te treden, een programma in zijn geheel te aanvaarden.